

Regionalno posvetovanje s civilno družbo o Pobudi za ustanovitev REKOM.

**Skopje, Makedonija
3. julij 2010**

Gre za prvo posvetovanje o Pobudi za ustanovitev REKOM v Makedoniji. Posvetovanje je organiziral Fond za humanitarno pravo Kosovo. Posvetovanja se je udeležilo 56 udeležencev/udeleženk z območja nekdanje SFRJ, največ jih je bilo iz Makedonije. Moderator je bil Veton Muji (Syri in Vizionit, Kosovo). O posvetovanju so med drugim poročali TV Kanal 5, EURM, Kanal 77, A1 TV, Alsat TV, TELMA TV in Alb TV.

Predlogi, mnenja in priporočila udeležencev/udeleženk:

Eno izmed glavnih vprašanj, s katerim se mora ukvarjati regionalna komisija, je zadoščenje družinskim članom pogrešanih. V okviru komisije je treba ustanoviti pododbore v državah članicah REKOM.

Mislim, da je eno glavnih vprašanj, s katerimi se mora ukvarjati regionalna komisija – prav zadoščenje družinskim članom pogrešanih oseb. V Makedoniji se še vedno soočamo s tem, da se določeno število državljanov te države vodi kot pogrešano, zato bi predlagal, naj se v okviru regionalne komisije, če to ni bilo načrtovano, ustanovijo nacionalni pododbori v državah članicah REKOM. (Raim Limani, Skopje, Združenje vojnih veteranov Nacionalne osvobodilne vojske, Makedonija, Regionalno posvetovanje s civilno družbo, Skopje, Makedonija, 3. julij 2010)

Če bi pobuda uspela, bi bila lahko inspiracija za mnoga podobna žarišča v svetu.

(...) z Balkana skoraj nikoli ne pride nič modernega. Tokrat pa to ne le da je moralno pomembno in ne le da je dejansko, zgodovinsko in pravno resna možnost, da se pomaga žrtvam in da se pomaga mladim ljudem, da nekaj zvedo, temveč je to tudi nekaj zelo modernega, kar bi bilo lahko, če bi uspelo, inspiracija za mnoga podobna žarišča v svetu. (Lazar Stojanović, Fond za humanitarno pravo, Beograd, Srbija, Regionalno posvetovanje s civilno družbo, Skopje, Makedonija, 3. julij 2010)

Z ugotavljanjem dejstev se zožuje prostor za laži, manipulacije in precenjevanje ali zmanjševanje števila žrtev.

Ugotavljanje dejstev je pomembno tudi zato, da bi že zakoreninjene laži izgubile svojo verodostojnost in da bi družbe v regiji prišle do skupnega razumevanja tistega, kar se je dogajalo. S tem se zožuje prostor za manipulacije, precenjevanje ali zmanjševanje števila žrtev v konkretnih primerih vojnih zločinov in ustvarilo neko novo razumevanje. (Marko Veličković,

Center za razvoj civilnih resursov, Beograd, Srbija, Regionalno posvetovanje s civilno družbo, Skopje, Makedonija, 3. julij 2010)

Žrtve so tudi družinski člani udeležencev vojne, ker so travmatizirani.

Žrtve so tisti, ki aktivno sodelujejo v vojni, vendar so žrtve tudi naše družine, kategorija nevidnih žrtev, ker so vsi travmatizirani. Samo po sebi se razume, da je družinski član vsakega udeleženca vojne travmatiziran. (Nikola Grkov, Združenje armski veterani, Kavadarci, Makedonija, Regionalno posvetovanje s civilno družbo, Skopje, Makedonija, 3. julij 2010)

Zahtevam, da se v regiji ustanovi komisija, ki naj bi ugotovila, koliko oseb, ki so zbolele za poststresnimi motnjami, je naredilo samomor, kot tudi koliko je tistih, ki so jih ubile osebe s poststresnimi motnjami.

Sam sem pisal o posttravmatskem stresu, znanem kot vietnamski sindrom (...) Zahtevam, da se ustanovi komisija, ki naj bi ugotovila točno število travmatiziranih, natančno število ubitih oziroma tistih, ki so naredili samomor zaradi travme, in tistih v regiji, ki so jih ubile travmatizirane osebe. (Nikola Grkov, Združenje armski veterani, Kavadarci, Makedonija, Regionalno posvetovanje s civilno družbo, Skopje, Makedonija, 3. julij 2010)

Makedonci imajo svojo resnico o letu 2001, Albanci pa svojo.

Makedonci imajo svojo resnico, Albanci pa svojo, obremenjeno s predsodki in stereotipi, redko se govori o tej temi. Vse razprave v zvezi s tistim, kar se je zgodilo leta 2001, kako prebroditi posledice, kakšen tretma naj imajo žrtve – vse to smo pustili v rokah politične volje oziroma prepustili vladam in koalicijskim partnerjem, da najdejo rešitev oziroma sprejmejo zakon glede branilcev in glede pripadnikov OVK. (Frusina Remenski, Fakulteta za varnost, Skopje, Makedonija, Regionalno posvetovanje s civilno družbo, Skopje, Makedonija, 3. julij 2010)

Makedoniji je potrebna Pobuda za REKOM.

Ni dvoma, da je Republiki Makedoniji potrebna taka pobuda, čeprav število žrtev vojnih zločinov ni primerljivo s številom žrtev med dogajanja, o katerih ste govorili, v drugih delih nekdanje Jugoslavije. Mislim, da potrebujemo tako pobudo, da bi našli odgovore na vprašanja, tudi na žgoča vprašanja v Makedoniji, s čimer bi prispevali k odpravljanju predsodkov in etničnih ovir ter omogočili odpiranje skupnosti druge proti drugi. (Frusina Remenski, Fakulteta za varnost, Skopje, Makedonija, Regionalno posvetovanje s civilno družbo, Skopje, Makedonija, 3. julij 2010)

REKOM lahko reši velik del zadev, ki se jih javno poskuša prikriti.

Na ta proces gledam z velikim optimizmom. Že nekajkrat sem se imel priložnost srečati z REKOM, ki je zame zelo pomembna (...) Regionalni pristop nam lahko v marsičem pomaga, če bomo imeli pobudo, ki se bo ukvarjala s spopadom, vojno, kakršna je bila v Bosni, na Hrvaškem,

na Kosovu, z vojnami takih razsežnosti. REKOM lahko reši velik del zadev, ki se jih javno poskuša prikriti, v tem smislu lahko veliko prispeva. (Boro Kitanoski, Mirovna akcija, Prilep, Makedonija, Regionalno posvetovanje s civilno družbo, Skopje, Makedonija, 3. julij 2010)

REKOM je nujno potrebna, hkrati pa je tudi način za vlade v regiji, da se znebijo odgovornosti.

(...) Veliko je razlogov za ustanovitev komisije, ki bo svojo dejavnost opravljala na celotnem ozemlju nekdanje Jugoslavije. Po drugi strani pa se bojim, da bo ta komisija prevzela odgovornosti, ki ležijo na državi oziroma državni komisiji. Kako naj ustanovimo REKOM, ki nam je nujno potrebna, brez vlad v regiji, ki bi se tako znebile odgovornosti? (Thomas Kohls, Mirovna akcija, Prilep, Makedonija, Regionalno posvetovanje s civilno družbo, Skopje, Makedonija, 3. julij 2010)

Da bi vlade držav v regiji ravnale po priporočilih REKOM, mora biti komisija uradno telo.

(...) ves čas govorimo o tem, da je naš cilj ustanovitev komisije, ki naj bi imela štiri značilnosti, od katerih bi bila ena uradna (...) ob koncu svojega dela naj bi ta komisija pripravila sklepno poročilo, ki bi vsebovalo vsa ugotovljena dejstva, hkrati pa tudi priporočila za vlade, njene ustanovitelje (...) kaj je treba storiti v smislu reparacij, memorialov; poročilo naj bi postalo najverodostojnejši vir informacij tudi za izobraževalne sisteme (...) Da pa bi bila obveznost vlad, da ravnajo po teh priporočilih, večja, bi morale takoj na začetku stati za tem. Delo neuradne [komisije] torej (...) ne bi pomenilo takšne odgovornosti in obveznosti oblasti, da ta priporočila tudi izvajajo. (Marko Veličković, Center za razvoj civilnih resursov, Beograd, Srbija, Regionalno posvetovanje s civilno družbo, Skopje, Makedonija, 3. julij 2010)

Verjamemo v možnost sprave Makedoncev in Albancev.

Verjamemo v možnost sprave med Makedonci in Albanci in mislim, da je s tako vrsto aktivnosti možno premostiti nasprotja in priti do ugotovitev o tem, kaj se je zgodilo leta 2001, kar naj bi bil nauk za prihodnje generacije. (Aco Jovanoski, Unija branilcev Makedonije, Skopje, Makedonija, Regionalno posvetovanje s civilno družbo, Skopje, Makedonija, 3. julij 2010)

Danes so na oblasti ljudje, ki so bili vzrok spopadov. Ti ljudje prikrivajo resnico o zločinih. REKOM se mora okrepiti, da bi se lahko borila proti njim, to pa bo dosegla z udeležbo večjega števila ljudi v Pobudi za REKOM.

(...) na območju nekdanje Jugoslavije je več kot 50% ljudi, ki so bili vzrok spopadov, ki pa so še vedno na oblasti in si danes gotovo prizadevajo prikriti resnico, da se ne bi odkrili zločini. Če se REKOM ne bo okrepila, ne bo imela mehanizmov ali orožja v boju zoper to. Edino razpoložljivo orožje REKOM pa je seveda podpora čim večjega števila ljudi tej pobudi. (Besim Hoda, Gibanje občanov EC, Gostivar, Makedonija, Regionalno posvetovanje s civilno družbo, Skopje, Makedonija, 3. julij 2010)

Evropska skupnost lahko prisili oblasti, da ugotovijo, kje so pogrešani.

(...) potrebujemo podporo Evropske skupnosti, zlasti da prisili oblasti vseh držav, da ugotovijo, kje so pogrešani. (Armend Mazreku, Speak up Movement, Priština/Prishtinë, Kosovo, Regionalno posvetovanje s civilno družbo, Skopje, Makedonija, 3. julij 2010)

Pobuda za REKOM je plemenita.

(...) zdaj mi je jasneje, kaj želite doseči s to pobudo, da, strinjam se s to plemenito pobudo. (Oliver Bacanović, Fakulteta za varnost, Skopje, Makedonija, Regionalno posvetovanje s civilno družbo, Skopje, Makedonija, 3. julij 2010)

Spremeniti je treba kazensko zakonodajo, da bi se uskladila z REKOM.

(...) na to je treba gledati v tem smislu, da bo treba v času implementacije, pa tudi že prej, spremeniti določene zakone, ki se nanašajo na kazensko odgovornost, torej kazensko zakonodajo (...) če se ugotovi, da je kdo storil kakšno kaznivo dejanje, očitno pride do individualizacije njegove odgovornosti, in kako, na kakšen način to prezentirati pravosodnim inštitucijam, tožilstvom, policiji.. (Milena Savić, CIPP, Zvornik, BiH, Regionalno posvetovanje s civilno družbo, Skopje, Makedonija, 3. julij 2010)

REKOM mora s svojimi priporočili delovati na spremembo izobraževalnega sistema. Javna poslušanja bodo pripeljala do kolektivne empatije.

(...) komisija (...) ima zelo veliko odgovornost, da s svojimi kvalitetnimi in zelo razčlenjenimi priporočili deluje predvsem na spremembo izobraževalnega sistema. Torej tistega uradnega izobraževalnega sistema, po katerem se bodo šolale prihodnje generacije. In mislim, da bodo ta javna poslušanja, kot so predvidena (...) pripeljala do kolektivne empatije. (Ivan Novosel, Legalis, Zagreb, Hrvaška, Regionalno posvetovanje s civilno družbo, Skopje, Makedonija, 3. julij 2010)